

I hvilken Retning bør Udviklingen af det danske Agerbrug i Fremtiden ledes?

Foredrag holdt i det kgl. Landhusholdningssekskab d. 26de Februar 1868,
af Etatsraad, Godsejer Lesdorpff.

Prof. Wilsons Bemærkninger om Danmarks Agerbrug. Faktorerne ved Bestemmelsen af et Lands Agerbrug. Jordens Bestaffenhed. — En Sammenligning mellem det engelsk-skotske og det danske Klima og Betydningen deraf for Agerbruget. — Værdierne af vort Agerbrugs Produkter; Korn-, Mejeriprodukter og Kjød. Priserne Stigning, og de Momenter, der have Indflydelse derpaa. En Sammenligning af Priserne i de sidste Aartier. — Benyttet Brak og ren Brak. — Gjødningskraft; vi dyrke i Reglen en for mager Jordbund. — En Vexling af langstraaede og bredbladede Afgrøder. — Driftskapitalens Betydning; Jordbonitetens Indflydelse derpaa.

Det Spørgsmaal, vi skulle tage under Overvejelse i Aften, mine Herrer, er dels af en saa omfangsrig, dels af en saa vanskelig Natur, at, med hvor megen Interesse jeg end seer paa og følger det danske Agerbrug, har jeg ikke kunnet blive Herre over en betydelig Beklemthed, naar det var Opgaven at veje og, efter bedste Evne, at besvare det Spørgsmaal: „I hvilken Retning bør Udviklingen af det danske Agerbrug i Fremtiden ledes?“

Spørgsmaalet fremkommer ved en Rapport af Professor Wilson, indgivet til den engelske Regjering, over Aarhus Landmandsforsamling, til hvilken Rapport han knyttede en Række af kritiserende Udtalelser over vort Agerbrug i Almindelighed. Denne vort Land saa velvillig findede Mand vil være de fleste

af Dem, mine Herrer i Grindring. Jeg behøver derfor ikke at forudstikke, at hans Bemærkninger ikke indeholde en vort Jordbrug nedfattende Illustration, men derimod en god Bøns Raad, der mener Danmark det rigtig vel, og da nu dertil kan føjes, at han kommer til os fra det Folk, som vi med Rette ere vante til at betragte som værende i Besiddelse af Europas Agonomiske Hegemoni, lyste vi med spændt Opmærksomhed til de af ham offentliggjorte Sagtagelser, og føle os ligefrem forpligtede til saa nøje, som Forholdene tillade os det, at undersøge, hvorvidt vi vilde see os istand til at tage disse Raad til Indtægt.

Professor Wilson figer i sin Rapport:

„Nutidens Agerbrug kan vistnok med Rette gjøre Fordring paa Besiddelsen af visse faste Grundsætninger eller Love, hidrørende fra den Forbindelse mellem Videnskab og Praxis, der udmærker Nutidens Agerbrug fremfor tidligere Tiders. Disse Grundsætninger ere eller burde være anvendelige overalt, paa alle Jorder, i alle Klimaer og til alle Tider, hvorimod Udøvelsen kan, ja maa nødvendigvis afvekle, idet Klima, Jordbund, Aars-tider og Af sætningstilstande udøve deres Indflydelse derpaa og altid mere eller mindre maa indvirke paa den. Men for at Praxis skal ledfages af stadigt Held, maa den hvile paa sande Grundsætninger; for en Tid kunne de tilskyndende oversees, men i Længden kan det ikke ske ustraffet, og Bødens Størrelse vil rette sig efter i hvilken Grad Forsømmelsen er udvist“.

„Med Hensyn til Spørgsmaal, der berøre Principerne for Jordbruget, kunne vi være tilbøjelige til at tale mere tillidsfuldt, end i dem, der kun angaa Praxis, og da det aldrig er godt at tale meget bestemt om det praktiske Landbrug, skulde jeg i det Hele undlade alle Bemærkninger, naar jeg ikke var opfordret hertil netop af dem, om hvis Landbrug jeg skal yttre mig, og naar jeg ikke følte, at min Dom til en vis Grad retfærdiggjøres af den Tilfældighed, der vides disse Principer, som jeg anseer for at være nødvendige for et sundt og fornuftmæssigt Jordbrug“.

„I den statistiske Oversigt er der 2 Punkter, der tilbringe sig Opmærksomhed; det ene er, at Rodfrugter optage mindre end $\frac{1}{4}$ pCt. af det dyrkede Flademaal, og det andet, at omtr. $\frac{1}{6}$ af hele det dyrkede Flademaal ligger til Brak. Denne store Mængde ikkefrugbringende Agerjord ikke alene formindsker Landets Frembringelser med $\frac{1}{6}$ eller omtr. 16 pCt., men den forsøger i

samme Forhold Produktionsomkostningerne for den virkelige Axl. En Sjettedel er en stor Del for ethvert Land; om vi ogsaa indrømme Nødvendigheden af nogen Kenbrak, burde den indskrænkes til det mindst Mulige i et Land som Danmark, hvor Jorden som oftest er af den lethaandterlige Slags Lerjord, mere eller mindre muldblandet og særlig skiftet til at drives med et stjønsoomt Sædskifte, hvori lønnende Brakafgrøder bør afløse den kostbare Kenbrak. Kenbrak maa i vore Dage betragtes som Vidnesbyrd om Fattigdom af en eller anden Slags, enten paa Kundskab eller Velstand hos Jordbrugerne, eller paa Kulturstand hos den saaledes behandlede Jord. Selv de stærkeste Lerjorder underkastes nu overalt Indflydelsen af dyb Kørlægning, dyb Bearbejdning og mekaniske Hjælpe midler og give aarlige Afgrøder, der voge i Udbytte i samme Forhold, som de aftage i Bekostning, efter at Brakafgrøden har afløst Kenbrakken. Naar vi see denne forældede Praxis endnu vedligeholdt paa de bedst drevne Gaarde i Danmark, maa vi vente, at der kan ansøres nogen særlig Grund til at vedligeholde en Praxis, der strider ligemeget imod den Enkeltes og mod Samfundets Fordel, med mindre gode og funde Grunde kunne ansøres til Forsvar for den. Ved mere end een Lejlighed blev det mig sagt, at det var nødvendigt for at faae Jorden ren. Den foreslaaede Forandring, ved at lade en Brakafgrøde afløse Brakken, vilde føre til Maalet paa en langt fuldstændigere og mere tilfredsstillende Maade".

"Det kan næppe betvivles, at Grunden til, at en meget stor Del af den dyrkede Jord er saa uren, ligger i det Sædskifte, der sædvanlig følges, og som aldeles strider mod de Principer, der burde ligge til Grund for en sund Sædfølge. De synes ogsaa i langt ringere Grad at give det Resultat, som den danske Jordbruger ønsker at opnaa, end de vilde, naar han forandrede Sædskiftet og forbedrede sin Praxis. Hans Hovedmaal er at tilvejebringe Kjød og Mælk, Dyre- fremfor Plante-Frembringelser. Lad os see, hvorledes de nu benyttede Sædskifter ville stille sig med Hensyn til Udbytte til andre Sædskifter, der kunde indføres, og som vilde passe lige saa godt for Jorderne og samtidig stemme med de Grundsætninger, som vi forfægtede, men som nu ere saa lidet benyttede".

"Vi kunne ikke fejle ved at lægge de paa de fornævnte Gaarde fulgte Sædskifter til Grund for vor Sammenligning, da de repræsenterer den bedste Drift i de paagjældende Egne. Paa dem alle finde vi Kenbrakken benyttet, paa dem alle see vi 2 eller 3 Halmagrøder følge efter hverandre, og paa ingen af dem finde vi, uden efter den mest begrænsede Maalestof, nogen Repræsentant for disse Nodfrugt- eller Brakafgrøder, som have ledet

til saa tilfredsstillende Resultater i vort eget og andre Lande. Vi ere vante til at grunde vore Beregninger over vore Gaardes Kjødfrembringende Eone paa den Mængde grønne Afgrøder, de kunne afgive; og hvad der gjælder om Kjøb, gjælder lige saa fuldt om Mælk. Forsøg og Erfaring have viist os, at de staa i et bestemt bekjendt Forhold til hinanden. Dersom denne Regel anvendes uden nogen Bømpelse paa de danske Sædskifter, vilde Resultaterne være meget ringe og aldeles utilfredsstillende; vi maa dog tage Halmproduktionen fra deres Kornavl med i vor Beregning, som havende samme Foderværdi som de grønne Afgrøder, siden Kemien har viist os, at det er langt fordelagtigere at bruge Straaet som Foder end blot til Strøelse. Antage vi $41\frac{1}{2}$ Ctnr. Halm pr. Td. Lb. (30 Cwt. pr. acre) for Kornafgrøderne, 277 Ctnr. pr. Td. Lb. (10 tons pr. acre) for Græsmarkerne og 300 Tdr. pr. Td. Lb. (20 tons pr. acre) for Kødfrugter, saa ville vi finde, at Sædskiftet paa Marselisborg vilde frembringe Grøn-foder i et Forhold af 147 Ctnr. pr. Td. Lb. (106 Cwt. pr. acre) aarlig; paa Lillerup omtr. 166 Ctnr. (120 Cwt.); paa Gjeddesdal 118 Ctnr. (85 Cwt.) og paa Durupgaard omtr. 122 Ctnr. pr. Td. Lb. (88 Cwt. pr. acre) aarlig. Kjøbækvivalenterne for disse forskjellige Mængder af frist Foder kunne anslaaes til 98 Pbd. for Marselisborg, $110\frac{1}{2}$ Pbd. for Lillerup, $78\frac{1}{2}$ Pbd. for Gjeddesdal og $81\frac{1}{4}$ Pbd. for Durupgaard pr. Td. Lb. aarlig.

„Lad os gaa over til de 4, 5 og 6 Aars Sædskifter i vort eget nyere Landbrug, som forbinde Grundsætningerne for Bratning med fuldstændig Lejlighed til at holde Jorden ren, medens de samtidige give et større Udbytte af Fodringsmidler til Besætningen, hvilket virker tilbage paa Gaardens Frugtbarhed ved den forøgede Gjødningsmasse, der frembringes“.

„Lag Fireaars-Sædskiftet for de lettere, og 5-6-Aars-Sædskiftet for de sværere Sorter Jorder. Fireaars-Sædskiftet bestaaer i Roer, Byg, Kløver og Hvede, Femaaars-Sædskiftet i Roer, Byg, Kløver, Kløver, Hvede, og det Seksaaars-Sædskifte i Roer, Byg, Kløver, Hvede, Bønner, Hvede. I disse Sædskifter veksle bestandig en bredbladet og en langstraaet Sædart, der ved deres Uensartethed og ulige Fornødenheder virke kemisk forberedende for hinanden, medens Benyttelsen af en Kødfrugt eller en anden bredbladet Afgrøde med korte Mellemrum giver rigelig Lejlighed til at holde Jorden ren og saaledes befrier Jorden for Ukrudet, der ikke alene tilegner sig Næringen, men ogsaa paa anden Maade hemmer de dyrkede Planter's Væxt“.

„Antage vi det samme Udbytte pr. Td. Lb., som ovenfor anført, saa ville vi finde, at det Fireaars-Sædskifte vilde give os et Udbytte af $221\frac{1}{2}$ Ctnr. pr. Td. Lb. (160 Cwt. pr. acre),

hvad der svarer til 147³/₄ Pd. Kjøb pr. Td. Td. aarlig; at Femaars-Sædskiftet vilde give omtr. 235¹/₂ Ctmr. pr. Td. Td. (170 Cwt. pr. aere) eller 157 Pd. Kjøb pr. Td. Td. aarlig, og at Sexaars-Sædskiftet, som passer for de stærkeste Jorder i Danmark, vilde give et Udbytte af 166 Ctmr. pr. Td. Td. (120 Cwt. pr. aere), der svarer til Frembringelsen af omtr. 113 Pd. Kjøb pr. Td. Td. aarlig. Dette synes mig at være en Sag, som fortjener at tages under Overvejelse af D'hr., hvis Jordbrug jeg saaledes har ovøet at bedømme. Jeg behøver ikke at forsikre dem om den venstabelige Følelse, som ligger til Grund herfor, eller bede dem modtage mine Øttringer i samme Aand, da jeg er vis paa, at de ville sætte langt mere Pris paa en ærlig og venstabelig Bedømmelse end paa en kritiskløs Roes. Dersom de ved nærmere Undersøgelser føle sig tilfredse med mine Talstørrelser og ville indføre de Forandringer, jeg foreslaaer, ville deres Kalbsfæller visselig snart følge deres Fodspor, den kostbare Renbrak i deres nuværende Sædskifte vil da gradvis forsvinde, og i samme Forhold vil deres Produktion og deres Renindtægt voxe“.

Professoren siger os i det Foranstaaende, at vi forsynde os imod de faste Grundsætninger eller Love, hidrørende fra den Forbindelse imellem Videnskab og Praxis, der udmærker Nutidens Agerbrug, fremfor tidligere Tiders, og tilføjer, at disse Grundsætninger burde være anvendelige overalt, paa alle Jorder, i ethvert Klima, og til alle Tider. Han siger yderligere:

„I den statistiske Oversigt er der 2 Punkter, der tildrage sig Opmærksomheden, det ene er, at Rodfrugter optage mindre end $\frac{1}{4}$ pCt. af det dyrkede Flademaal, og det andet, at omtrent $\frac{1}{6}$ Del af det hele dyrkede Flademaal ligger til Brak, imedens Jorderne i Danmark ere af den lethaadterlige Slags Lerjord, hvori lønnende Brakagrøder bør afløse den kostbare Renbrak, thi Renbrak maa i vore Dage betragtes som Vidnesbyrd om Fattigdom af en eller anden Slags.“

Professoren siger dernæst om os: „Hans Hovedmaal er at tilvejebringe Kjøb og Mælk, Dyre- fremfor Plante Frembringelser. Lad os see, hvorledes de nu benyttede Sædskifter ville stille sig med Hensyn til Udbytte til andre Sædskifter, der kunde indføres, og som vilde passe ligesaagodt for Jorderne og samtidig

stemme med de Grundsætninger, som vi forsøgte, men som nu ere saa lidet benyttede."

Han figer dernæst, at man i Storbritanien er vant til at grunde Beregningerne over Gaardenes Kjødfrembringende Evne paa den Mængde grønne Afgrøder, de kunne afgive; og hvad der gjælder om Kjød gjælder lige saa fuldt om Mælk, og i Henhold hertil, medtagende Halmproduktionen for vor Kornavl, anstiller han efter de ham opgivne Sædskifter en Beregning over Kjødækvivalenterne paa 4 danske Gaarde og sammenligner dem med Kjødudbyttet i 3 engelske Sædskifter, hvorpaa han tilfjyneladende bygger Dommen over vort Avlsbrug og dets Rentabilitet, uden at sammenligne, eller i nogen Retning at tage Hensyn til Kornproduktionen.

Disse danne Hovedmomenterne i Professor Wilson's Kritik. Hvad skulle vi da svare ham derpaa? Jeg skjønner ikke rettere, end at vi kun kunne paaberaabe os, at ved Dannelsen af det Agerbrugssystem, vi i Almindelighed følge i Danmark, have vi i første Række havt at tage Hensyn til Faktorer, som det ikke staaer i Menneskenes Magt at forandre, nemlig:

til Jordbund

„ Klima og til

vore Produkters Værdier.

I anden Række bestemmes vore Systemer: ved den Driftskapital, vi have kunnet anvende til Agerbrugets forskellige Djemed, ved den menneskelige Arbejdskraft, der i Almindelighed staaer til vor Raadighed, og endelig ved den Jordinddeling, vi have modtaget i Arv af Fortiden.

Spørgsmaalet er nu, har det skortet eller skorter det os paa Intelligents til at benytte disse Resourcer, og ville vi gjøre Klogt i at følge vor velvillige engelske Vens Raad.

Det være langt fra os at ville trække Kulturens Grændser eller at ville udtale os om, udover hvilket Maal kommende Tidens Klogt og Energi ej vil kunne naae, det er kun vor Opgave at hævde vort midlertidige Standpunkt og gjøre Rede

for de Grunde, hvorfor vi foreløbig ej tro i Et og Alt at kunne indtræde i vore Naboers Spor.

Professoren siger, at Jorden i Danmark som oftest er af den let haandterlige Slags Lerjord, mere eller mindre muldblandet, og særlig stiftet til at drives med et skjønnsomt Sædskifte, hvori lønnende Brakafgrøder bør afløse den kostbare Renbrak.

Jeg formoder, at vi kunne give Professoren Ret i, at største Parten af Jorderne paa de danske Øer og i Sjællands bedre Egne kunne henregnes til de let haandterlige Lerjorder, i Besiddelse af en betydelig naturlig Frugtbarhed, især paa Øerne i Almindelighed hvilende paa en heldig sammensat Undergrund, der paa de fleste Steder ikke indeholder ubetydelig Plantenæring. Jorderne ere i Almindelighed vel stiftede til at frembringe baade Korn- og Rodfrugtafgrøder; saaledes maa deres almindelige Karakter betegnes.

Disse Jorder dyrkes under et Klima, som vi betragte som gunstigt, naar vi sammenligne det med de af Europas nordlige under samme Bredegrad mod Øst liggende Lande, hvorimod vore under samme Bredegrad mod Vest liggende Naboer ere væsentlig heldigere stillede. Professoren siger i sin Rapport: Danmarks Klima synes ikke at være synderlig forskjelligt fra Englands, og han angiver dernæst vore Jagtagelser for 72 Aar, men tilføjer ikke Englands. Hr. Docent Fjord har havt den Velvillie at yde mig sin overordentlig værdifulde Assistance under Sammenstillingen af Englands og Danmarks Klima, og jeg er derved kommen til et fuldkommen paalideligt Resultat, hvilket er af allerstørste Betydning for os under Bedømmelsen og Sammenligningen af de tvende Landes Agerbrug.

Regnhøjde

i danske Linier for to og to Stationer ***).

London og Orford	17,2	15,4	13,6	16,6	18,2	23,0	27,5	23,6	25,1	26,0	25,6	18,6	51,2	48,4	74,2	76,6	20,9
Manchester og York	23,1	23,2	22,1	22,1	25,9	27,6	37,0	34,8	28,9	37,8	50,7	31,1	77,3	70,1	99,1	117,1	30,3
Edinburgh og Glasgow	21,0	20,1	15,4	14,9	20,6	17,7	27,6	31,0	22,8	28,1	26,3	23,8	64,9	51,1	76,2	77,2	22,4
Middeltal for disse 6 Stationer	20	20	17	18	22	23	31	30	26	31	34	25	65	57	83	90	25
Middeltal for Sjæbenhavn for 44 Aar	21	18	19	17	18	25	27	30	26	26	24	20	59	54	82	76	23

*) See Dr. E. E. Schmid's „Meteorologi“ Side 350—51; samt nogle Angivelser for Danmark efter „Landbusholdnings-
selskabets meteorologiske Jemaarsberetning.“

**) Denne sidste Række maa vist kunne antages nærmest at karakterisere Danmarks Varmeforhold; thi paa den ene Side er Sjæbenhavn's Sommervarme for høj til at kunne bruges som Danmarks Sommervarme, og paa den anden har Sommerbarmen i de fem Aar været meget lav. Man ser, at den for de 6 engelske Stationer beregnede Middelværme meget nær er lig Maastrichter Barmen for 47 Aar; her er Sagttagelsestiden Kl. 8—11, der meget nær maa give Dagens laude Middelværme, dog i Sommermaanederne, efter hvad man her hos os antager, vel $\frac{3}{10}$ à $\frac{4}{10}$ for højt, hvilket forfælder dog snarere maa være mindre end førre i England end her, navnlig for Sydfstationerne.

***) See Schmid's Meteorologie Side 710—11.

Jeg behøver efter Ovenstaaende næppe at gjøre Dem, mine Herrer, opmærksomme paa den overordentlige Forskjel i Klima mellem England og Danmark.

Jeg har før tilladt mig at anføre, at ved Dannelsen af vort Agerbrugssystem have vi i første Række at tage Hensyn til Jordbund, Klima og Produkternes Værdier, men for at tvende Lande kunne adoptere samme System, er det ikke nok, at de ere lige stillede med Hensyn til den ene Faktor, de bør med Hensyn til de dominerende Faktorer, som det ikke staa i Menneskets Magt at forandre, nogenlunde dele Vilkaar, hvilket vi synligen ikke gjøre med Hensyn til Klima.

Engländeren kan høste sine Bønner, optage sine Kartofler og sine Roer, kan faae sin Hvede i November og December Maaned, og den milde Vinter gjør, at den vedbliver at voxe. Han kan lade sine Roer for største Delen blive i Jorden og lade dem fortæres af Faarene, uden at de ødelægges af Frosten. Han kan gjøre Regning paa hele Vinteren igjennem med korte Afbrændelser at kunne pløje sin Jord. I afvigte Aar havde vi i Marts Maaned 0,68 Graders Kulde, og uagtet vi ifkun havde 8,37 Linier Vand, kunde vi hele Maaneden igjennem ikke faae Ploven i Jorden, fordi den var frosfen. Engländerne havde ligeledes en tør Maaned, og da de havde aabent Vejr, kunde de benytte denne til at lægge deres Baarsæd, og anvende April og Maj Maaneder til at forberede deres Jord til Roer; vi havde i April Maaned 36 og i Maj Maaned tættved 35 Linier Vand, saaledes at vi paa Faldster, endog paa de bedst drainede Jorder, først d. 21de Maj fuldendte Baarsæden. Vintersædens Lægning var atter meget besværlig; vi bleve først færdige dermed i Slutningen af Oktober Maaned og d. 28de November maatte vi alt standse med Pløjningen, thi December Maaned gav os 3,17 Graders Kulde, imedens alle Beretninger fra England og Skotland, endog for det nordlige Invernesshire, fra den 8de Januar d. A. meldte os, at Vejret indtil Aarets Slutning havde været saa gunstigt som vel mulig for alt Markarbejde. Man vil maaste svare mig, at

Bejret i det afvigte Aar har været særlig ugunstig, men jeg skal dog dertil bemærke, affect fra, at den Forstyrrelse og de Følger, et saadant Aar i et overbehyrdet Aulsbrug medfører, ville være faare vanstelige at forvinde, at de ovenansførte Gjennemsnitstal tydeligen sige, at vi arbejde under saa ulige Forhold mod vore vestlige Naboer, at det vilde stride imod alle sunde landøkonomiske Grundsætninger at ville bygge vort Aulsbrug paa det samme System som disse; thi affect fra, at deres Klima i høj Grad begunstiger baade Dyrkningen og dernæst Afbenyttelsen af de saakaldte grønne Foderværter, have endog Græsmarkerne i England en væsentlig højere Værdi end hos os, eftersom Græsset voxer under hine Ders milde Klima i fulde 8 Maaneder, mens dets Voxetid hos os indskrænker sig til gjennemsnitlig længst 6 Maaneder, hvilket Alt bidrager til at henlede de engelske Jordbrugeres Opmærksomhed hovedsageligen paa Husdyravlen og de dyrkede Produkters Tilvejebringelse.

Vi have dernæst Værdierne af vore landøkonomiske Frembringelser at undersøge. Vi undergik med Hensyn til en Del af disse en Krise i 1846, i hvilket Aar Englands Kornlove faldt; vi havde i de foregaaende 20 Aar haft en Gjennemsnitspris paa Hvede af 5 Rd. 71 β , paa Byg af 3 Rd. 7 β , efter Kapitelstarten. Vi afholdt om Foraaret 1847 et Diskussionsmøde i Maribo Amts økonomiske Selskab, til hvilket jeg havde paataget mig at indlede det Spørgsmaal: „hvilken Indflydelse tør vi forvente, at Kornlovenes Ophævelse vil have paa Kornets Værdi.“ Jeg stillede den Gang de forskellige Momenter sammen, der efter menneskelig Beregning vilde have Indflydelse paa disse Værdiers Bestemmelse, og kom til den Slutning, at jeg troede for de følgende 20 Aar at kunne stille mindst 7 Rd. for Hvede og 4 Rd. for Byg som Gjennemsnitspris i sikker Udsigt. Disse 20 Aar ere nu gaaede, og Tiden har givet mig Medhold. Gjennemsnitsprisen for Hvede i de afvigte 20 Aar har været 8 Rd. 13 β , for Byg 4 Rd. 71 β . Hvorledes vil Cerealierne's Værdi nu stille sig i Fremtiden? Vil det være vor Hovedopgave, som Hr. Wilson formener, at

1482r

den alt nu er, at tilvejebringe Kjød og Mælk, Dyr= fremfor Plante= Frembringelser, eller ville vi finde vor Regning ved som hidtil at indrette vort Agerbrug ogsaa i de kommende Tider saaledes, at Kornavl og Husdyravl gaa jevnfides, og at begge i Forening, alt efter Jordernes Bestaaffenhed og de øvrige Forholds Tilstedeværelse, betragtes som lige berettigede Faktorer i vor Landhusholdning? Paa dette Spørgsmaal vil den kommende Tids Vardier udøve en betydelig Indflydelse.

Jeg er unægtelig mindre dristig nu, end jeg var det for 20 Aar siden, at udtale en Mening om disse Forventninger, thi Verden er synlig bleven en anden; man er paa mange Maader kommen sig saa væsentlig nærmere, overvinder Afstandes Vanstueligheder med en saadan Lethed, at de gamle Regler og Beregninger over Forbruget og detses Dækning synes saa godt som fuldkastede. Vi leve for Tiden i en meget dyr Periode; det samme gjorde vi i 1847; ogsaa dengang tillod jeg mig at henpege til, at efter Naturens Orden plejer at følge paa en Række af Misvæxtaar en Række af særdeles frugtbare Aar, og at vi paa Grund deraf vilde kunne imødesee, hvad vi da vilde kalde lave Priser; dette indtraadte ogsaa; thi alt for Høsten af 1849 havde vi en Kapitelstaxt af 4 Rd. 95 β for Hvede og 2 Rd. 67 β for Bng. Noget lignende vil efter al Rimelighed kunne ventes efter de høje Priser i 1866 og 1867; vi ere for Tiden paa Toppen, og ville midlertidig gaa betydelig nedad; men hvorledes vil Gjennemsnitsværdien paa Hvede og Bng stille sig i de kommende Aar?

I 1847 mødte mine Udtalelser meget bestemte Indvendinger fra Handelsstandens Side; ogsaa idag ville de Herrer, med Importerne fra Kalifornien, Chili, Australien, Ungarn etc. etc. for Dje, sige os, at Europa vanstuelig vil kunne have Brug for alle disse jomfruelige Landes Overstud, og at vi for en lang Tid, naar Importerne falde sammen med et gunstigt Udbytte i Europa, ville imødesee lave Priser. Jeg kan kun dertil svare, at disse nye paa Kornmarkedet konkurrerende Landes Indflydelse kontrabalanceres af Jordbundens synlige Hvedetræthed i

Europas gamle Kulturlande, hvilken Træthed, især fremkaldt ved en for hyppig Saaning, endog den omhyggelige Pleje ikke formaaer at overvinde, en Pleje, der langtfra overalt kan ydes, saaledes at Lande som Frankrig, Belgien, Sveits og Tydskland især ved Rhinen, under en stadig vøgende Udtykning mindre og mindre see sig istand til at brødføde deres vøgende Befolkning. Ogsaa Amerika lader til i sine østlige Stater at have exploiteret Jordbunden saaledes, at disse alt trænge til tildels at hente deres Brødstoffer fra Vesten; naar nu dertil regnes Pengenes, om end langsomt saa dog stadig dalende Værdi, da kan jeg ej skjønne rettere, end at de næste 20 Aar, naar ikke uforudsete, langvarige, svære Katastrofer indtræde, ville give os snarere højere end lavere Gjennemsnitspriser paa Hvede og Byg, end vi have haft i de foregaaende Aar, og ville gjøre disse Cerealiers Dyrkning for den danske Landmand fremdeles lønnende, thi hvad der gjælder om Hvede, gjælder ogsaa om Byg.

Ligeoverfor Kornets Værdi, staae Værdierne af Husdyrprodukterne, Smør og Kjød; ogsaa de ere undergaaede en betydelig Forandring. Mine nøjagtige Optegnelser af Priserne paa mine Mejeriprodukter, lige siden 1840, udvise følgende Gjennemsnitspriser for Smør:

75.2	fra 1841 til 1850	= 27,65 β	pr. $\bar{H} = 115.2$	pr kg: 40
108.8	" 1851 — 1860	= 37,27 β	" 155.29	47.49
128.6	" 1860 — 1866	= 43,87 β	" 180.7	62.1

Vi ere med Hensyn til Smørrets Værdi endnu tilshyneladende opadgaaende; hvorledes denne for os saa vigtige Artikel vil stille sig i Fremtiden er imidlertid vanskeligt at sige; vi ere paa dette Omraade i sin Almindelighed næsten fuldt saa raadvilde som paa Kornets; kun dette vide vi, at det ikke er hver Mand's Sag at producere fint Smør, at det tværtimod er en saare vanskeligt Opgave at løse. Vi tro derfor, sikkert med god Grund, at der ingen Fare er for gode Varers Værdi, og forvente, at Malkekoen vil vedblive at være en af Landmandens Grundpiller i Danmark. Ogsaa i andre Henseender stiller Afsetningen af Smørret sig gunstig for Danmark; thi medens

Forstjellen imellem den Pris, Kjøberen betaler i England, og den, Sælgeren modtager i Danmark, udgjør

for en Tønde Hvede 2 Rd. 52 β eller 21 pCt.

— — — Bng 1 „ 81 „ — 20 —

udgjør Forstjellen, paa Grund af de mindre Omkostninger i Forhold til Værdien, paa Smør ikkun 12 pCt., naar vi baade for Kornet og for Smørret regne 4 pCt. i Fortjeneste for Opkøberen i Danmark.

Kjød er en Artikel, der ligeledes hører til Danmarks Frembringelser igjennem lange Aarrækker, om det end tidligere exporteredes fra Kongeriget i mager Tilstand, og først i Hertugdømmerne modtog den Omdannelse, der udfordredes paa de engelske Markeder. Vi have imidlertid, især i de senere Aar, lagt os en Del efter Kjødproduktionen, hvortil vi jo særlig **2)** opfordredes, da vi 1865 begyndte med meget Held fra Østersøen at føre levende Kreaturer til England, og at afsætte disse, forsaavidt de vare tjenlige for det engelske Marked, til tidligere hos os ukjendte Priser, hvilke imidlertid snart førte et saa overordentlig stort Kvantum Slagtekvæg til England fra saa godt som samtlige Europas Lande, at Kjødets Værdi synligen siden Midten af 1866 er dalet betydelig. Priserne stille sig for de sidste 3 Aar saaledes for bedste jydsk Stude i Kjøbenhavn:

Den engelske Producent vilde have faaet 14 pCt. mere, eller

1865 i Gjennemsnit 3 Rd. 64 β pr. \mathcal{L} . 4 Rd. 33 β

1866 do. 4 „ 16 „ — . 4 „ 72 „

1867 do. 3 „ 82 „ — . 4 „ 38 „

og for Tiden koster bedste jydsk Stude i Kjøbenhavn

3 Rd. 48 β pr. \mathcal{L}

første Klasse Kvæg i Edinburgh kostede

1865 1 Rd. 29 β mere pr. \mathcal{L}

1866 1 „ 31 „ — —

i London 1867 „ „ 61 „ — —

og 2den Klasse 51 β mindre.

Uagtet denne Dalen har den direkte Export af Slagtekvæg

havt en saare heldig Indflydelse paa vore Kjødpriser hele Landet over, og de have gjennemgaaende hævet sig med fulde 50 pCt. Hvad der af Dyrkjød betaltes med 12 β pr. \mathcal{H} i Aarene før 1865, betales nu med 18 β , og det Kjød, som dengang folgtes til 18 β , naaer nu en Værdi af 24 β pr. \mathcal{H} . Dertil kommer det store Gode, at Kjødet, forsaavidt det er af lige god Bestaffenhed, næsten betales ens i de bedre Provindsbyer med Kjøbenhavn. Kjødproduktionen har ved den direkte Export til England vundet et fast Fodfæste, hvilket vil blive benyttet i kommende Tider, eftersom Kjødmarkedet i England stiller sig. Det er imidlertid umuligt at forudsige, om Priserne ville gaa op eller ned, thi afgjort er det, at Kjødproduktionen falder naturligere og lettere for de fleste Lande i Europa end Mejeri-^{de}drift. Det forenede Storbritanien er ved det System, som følges i de fleste af dets Grevskaber, saa stærkt knyttet til Fødeningen, at de nuværende Priser vanskeligen ville formindske dets Kjødproduktion, imedens enhver ny Jernbanestrækning, især i de Lande, der hidtil mest have maattet savne disse Produktionens stærkeste Løstestænger, forøger Slaatkvægets Tilførsel til Verdensmarkedet. Det for Tiden Rimeligste med Hensyn til Kjødværdien forekommer mig at være, at de nuværende Priser med afvejlende Svingninger til begge Sider ville forblive staaende i en længere Tidsperiode.

Naar jeg nu rekapitulerende stiller Værdierne af vore Produkter overfor hinanden, saaledes som de have været før og saaledes som de ere nu, finde vi Gjennemsnitsprisen at være:

Hvede i de 20 Aar fra 1828—	Hvede i de sidste 20 Aar fra
1847 5 Rd. 71 β pr. Td.	1848-1867 8 Rd. 13 β pr. Td.
Byg i samme Tidsrum	Byg i samme Tidsrum
3 Rd. 7 β pr. Td.	4 Rd. 71 β pr. Td.
Smør efter 10 Aars Gjennemf.	Smør nu, efter de sidste 6
1841—1850 27, ⁶⁵ β pr. \mathcal{H}	Aars Gjennemsnit (1860—
1851—1860 37, ²⁷ - —	66) 43, ²⁷ β pr. \mathcal{H} .
og i Gjennemsnit for disse	
20 Aar 32, ⁴⁶ β pr. \mathcal{H} .	

Rjød, førend den direkte Ex-
port, ifølge 4*) Aars Gjennems-
nitsnit af de højeste kjø-
benhøivste Torvepriser

3 Rd. 8 β pr. *LH.*

Rjød for Tiden i Gjennem-
snit i de sidste 3 Aar 1865—
67 3 Rd. 86 β pr. *LH.*

Man vil i denne Stigen finde en forunderlig Overens-
stemmelse, idet disse, den danske Landmands Hovedprodukter, i
de sidste 2 Decennier ere stegne med omtrent 50 pCt. i Værdi,
hver især. Hvad nu Værdierne Fremtidsudsigter angaa, da
have vi alt antyndet, at vi i det Hele taget snarere vente en
gjennemsnitlig Op- end Nedadgaaen.

Jeg kunde her paa en Maade slutte, thi naar man kjender
sin Jordbund, naar man nøje har gjort sig Rede for sit Lands
og muligen sin Egns klimatiske Forhold i de forskjellige Aars-
tider, naar man har, med de Midler der staa til ens Raa-
dighed, søgt at bevare det Spørgsmaal, hvorledes ville Vær-
dierne af de Produkter stille sig, som Jordbund og Klima til-
lade os at dyrke, er igrunden Systemet givet, hvilket man med
velberaad Hu efter min Formening tør raade en Egn at lægge
til Grund for sit Agerbrug. Vi have imødegaaet Professor
Wilson ved at vise ham, at han har taget Fejl, da han ud-
talte, at Danmarks Klima ikke er synderlig forskjelligt fra Eng-
lands, og jeg formoder, sikkerlig med Rette, at denne Oplys-
ning væsentlig vil modificere de Raad, han fremdeles vil føle
sig opfordret til at give os.

Smidlertid er jeg dog ikke sikker paa, at han vil tage den
Udtalelse til os tilbage, at lønnende Brakafgrøder bør afløse
den kostbare Renbrak, et Raad, vi modtage af mange det
danske Jordbrug saare hengivne Venner.

Professor Wilson siger, at denne store Mængde ikke frugt-

*) Jeg har forjævet gjennembladet de 16 Aargange af Berlingske Ti-
dende fra 1845—61 uden der at finde de ugentlige Kjøbpriser med-
delte; først fra 1861 ere disse blevne noterede; heri ligger Grunden
til, at det ovenstaaende Gjennemsnit af Kjøbpriserne er udtaget af
forholdsvis kun faa Aar.

bringende Agerjord ikke alene formindster Landets Frembringelser med $\frac{1}{6}$ Del, eller omtrent 16 pCt., men den forøger i samme Forhold Produktionsomkostningerne for den virkelige Avl.

Jeg kan kun dertil svare, at enhver fremadstræbende Landmand i Danmark vil indskrænke sit Brakareal til det mindst mulige, og han vil saaledes, naar han har velkultiveret Jord under sin Baretægt, kun undtagelsesvis brække 16 pCt. af sin Jord, men han vil aldrig indrømme, at han under danske Forhold ved ren Brak formindster sit Lands Frembringelser med $\frac{1}{6}$ Del, thi han vil kun anerkjende det Regnestykke for at være rigtigt, der opgjøres ved Sædkisternes Slutning og efterviser os Avlingens Nettoudbytte efter ren og efter benyttet Brak igjennem alle Aar, i begge Tilfælde tillagt Jordbundens Kulturtilstand og resterende Kraft. Thi vi gaa ud fra den Anskuelse, at det er Landmandens Opgave at benytte sin Jord til det Yderste, men aldrig anderledes end at vi under normale Forhold kunne vente at avle store Afgrøder, thi kun det Agerbrug giver i Længden et solidt Overskud, hvor man med nogen Sikkerhed kan gjøre Regning paa svar, givtig Sæd, en solid Kløverflet og gode Græsmarker, hvilket under Danmarks klimatiske Forhold den nulevende Generation af danske Landmænd, efter min Overbevisning, ikkun vil naae ved Hjælp af en solid Renbrak, hvis Størrelse maa rette sig efter som Jorden er af denne eller hin Beskaffenhed, i denne eller hin Kulturtilstand.

Danmark ligger i Europa midt imellem Osten og Vesten; dets Jordbrug modtager derved dets Præg; uden at være indelent i vore Bevægelser som vore østlige Naboer, hvis Vinter danner ligesom en agronomisk Spændetroje, hæmmende i de forskjelligste Retninger, ville vi kun enkelt- og undtagelsesvis med Held kunne presse os op til Englands prædominerende Husdyravl og dermed nøje sammenhængende faa overordentlig udvidede Dyrkning af Foderværter.

Vi ere henviste til at betragte Kornavl og Husdyravl som fideordnede, søgende vore Udgifter dækkede og vore Indtægter tilvejebragte derved, at begge i Aarenes Række give os et solidt

Overflud, thi kun det Jordbrug vil i Almindelighed i Danmark kunne betragtes som stærkt lønnende, hvor begge disse Faktorer udvise solide Indtægtsposter.

Vi ere i Almindelighed mere henviste til Mælke- end til Kjødproduktionen, efter de stedlige Forhold.

Kjødproduktionen vil under de nuværende Værdier, for at kunne vedligeholdes og muligens udvides, kræve en væsentlig Forbedring af vore Kjødproducerende Racer.

Kjødproduktionen er gunstigere for at konservere Jordbundens naturlige Kræfter og forøge dens Rigdom paa gjødende Substantier end Mælkeproduktionen.

Skulde vi føje til disse Sætninger, som jeg vil tillade mig at betegne som Theser i min agronomiske Troesbekjendelse, endnu nogle Bemærkninger, hvilke jeg som Landmand især vil anbefale mine Kolleger til velvillig Overvejelse, da skulde jeg især nævne som almindelige Brøst: tilstrækkelig klar Erkjendelse af Gjødningsspørgsmaalets virkelige Betydning. Bort Agerbrug er ikke lønnende nok, fordi vi som oftest dyrke en for mager Jordbund. Endnu bestandig udvise vore Exportberetninger ifkun en Gjennemsnitsproduktion af rundelig 70 *Å* Smør pr. Ko. Saa længe dette Tal ikke forandres, er Bevistet ført for, at Danmarks Jordbund stadig giver mere ud end den tager ind, eller med andre Ord, at Landets Status forværres og ikke forbedres.

Som andet Ankepunkt skulde jeg nævne, at vi ved vore Sædstifters Dannelse unægtelig tabe den Grundsætning for meget af Syne, som Professor Wilson sigtede til, da han hittede, at Nutidens Agerbrug vistnok med Rette gjør Fordring paa Besiddelsen af faste Grundsætninger eller Love, hidrørende fra den Forbindelse imellem Videnskab og Pragis, der udmærker Nutidens Agerbrug fremfor tidligere Tiders. Vi sørge alt for lidt for at tilvejebringe en Vexling imellem bredbladede og langstraaede Sædarter, thi ikke alene at de ved deres Uensartethed og ulige Fornødenheder virke kemisk forberedende for hinanden, vide vi, at Jordbundens Kræfter ligefrem konserveres

ved de bredbladede Sædarter, imedens Rodfrugter give os god Lejlighed til at holde Jorden ren og befri den fra Ukrudet. Har jeg tidligere nyttret, at jeg tvivler paa, at vi ville kunne presse os op til at dyrke Fodervæxter i samme Forhold som Englænderne, har jeg derved ikke villet blive Talsmand for et barbarist Agerbrugssystem, hvilket ifkun udpiner Jorden igjennem en Rækkefølge af langstraaede Sædarter; hvilket System, saafremt man tør anvende dette Udtryk paa en sliq Afbenyttelse af Jorden, engang vil ende med Forstrækkelse. At der i dette Punkt synedes paa mangfoldige Steder i Landet, derom er der desværre ej Spørgsmaal.

Som tredie Ankepunkt skulde jeg nævne Mangel paa tilstrækkelig klart Blik for Driftskapitalens Betydning og rette Anvendelse i Agerbrugets Tjeneste. — Det er høist besynderligt dagligen at erfare, at ikke alene den mindre Jordbruger mangler den rette Tillid til paany at anvende Overstudet af fine Indtægter enten tildels eller helt og holden til Produktionens nderligere Forøgelse og Produkternes Forædling, men denne Mangel er synligen stærkt repræsenteret ogsaa imellem de større Landmænd, ja, saare forstandige og endog energifte dygtige Mænd udtale den, som om det saakaldte fremadstridende Agerbrug, det Agerbrug, hvilket unægteligen gjør Anvendelsen af en betydelig Driftskapital til Hovedhjørnesten i sit System, er, Alt vel overvejet, dog ikke andet end Humbug, som kun exalterede Mennesker befatte sig med. Jeg kan forstaa, og vi vide det desværre tilstrækkelig, at mange af vore hæderlige Kolleger ere bundne paa Hænderne derved, at der fattes dem tilstrækkelig Driftskapital, fattes dem Udgang til at see sig den betroet af andre; om dem tale vi naturligen ikke; men deres Tal er stort, der ere fuldt udrustede med tilstrækkelige Midler, men de have mere Tillid til Statens Obligationer end til deres egen meliorerende Gjærning; — maatte disses Tal stadig formindskes i Danmark.

Naar vi tale om Driftskapital og dens Anvendelse, kan jeg som Slutningsbemærkning til mit allerede alt for lange

Indlæg, ikke lade være at gjøre opmærksom paa, at ved Driftskapitalens Anvendelse spiller Jordbundens Bestaffenhed en meget vigtig Rolle; jo bedre Jorden er, desto drifligere kunne vi være ved Anvendelsen af Kapital, thi desto mere kan Jorden bære; jo simplere den er, desto forsigtigere bør vi være, thi desto mindre kan den bære. Kapitalisten trives ikke paa Heden, der hører den Mand hjemme, der arbejder sig frem ved egne Hænders Gjerning. Kunsten i Agerbruget er derfor til syvende og sidst at forstaa at bedømme Jorden, en Kunst, der ligeledes er mindre udbredt, end man skulde tro, thi vi regne endnu meget for meget efter Areal og ikke efter Jordbundens producerende Evner. Jeg red engang i Northumberland med en af Englands dygtigste Godsforvaltere over Lady Waterfords Ejendomme, som han kjendte tilbunds; der var væsentlige Variationer i Markernes Bestaffenhed, men der var ogsaa væsentlige Variationer i Bedømmelsen af deres Forpagtningsværdi; thi under vor Ridetour passerede vi Jorder, hvis Værdi ansattes fra 50 sh. til 10 sh. pr. acre om Aaret, allesammen opdyrkede og liggende tæt ved hinanden. Der skulde et for Jordbonitering øvet Øje til for at udfinde meget stærke Spring i disse jevnfides liggende Markers Værdi, men der udfordredes den prøvede Taxationsmand og tillige, jeg indrømmer det, den grundige Lokalkjender til, for saaledes at kunne sætte Værdi paa de enkelte Stykker Jord, hvori jeg paa en Maade undervistes paa hin Dag, lad mig endnu engang tilføje dette, af en faare solid og faare paalidelig Mand.

Til dette Foredrag knyttedes følgende Diskussion:

Profesor Jørgensen er overbevist om, at Etatsraad Tesdorpf ogsaa ønsker Brakken indskrænket, thi om den end endnu er nødvendig paa alle større Gaarde med bindende Jorder, saa er den dog allerede indskrænket og bliver det steds endnu mere paa alle lettere Jorder og mindre Gaarde. Den maa betragtes som et Overgangsstadium, som vi efterhaanden maa søge at frigjøre os for. I hvorvel Prof. Wilsons Kritik af vort

Agerbrug forekommer ham løs, saa peger dog meget af den hen i den Retning, hvori vort Agerbrug maa gaa og allerede gaaer. Om Rodfrugtdyrkningen end ikke gaaer saa let her som i England, saa lader den sig dog, som Etatsr. Tesdorpf selv saa fuldt har viist, gennemføre med stor Fordel, naar den bliver sat i Gang med Kraft, Dygtighed og en fast Villie. Mælkeproduktionen vil i lang Tid vedblive at være vor vigtigste Husdyrfrembringelse, men vi maa ej overse, at vi ved Fedningen i langt fuldere Maal gengiver Jorden den Kraft, som vi i Afgrøderne tage fra den, og der er derfor Grund til, hvor man har Mejeri, at søge at erstatte Jorden ad andre Veje end blot gennem Staldgjødnngen det, vi tage bort fra den.

Hoffjægermester Béch, Valdbyygaard. For at holde Jorden ren er selv under vore Forhold ikke Kenbrak nødvendig, i al Fald ikke paa de mindre Gaarde. En mindre Gaard paa 72 Tdr. Land har han nu i 10 Aar drevet efter Norfolkter 4-Marksdriften, og Udbyttet er i Stigning, da han har kunnet gjøde stærkt hvert andet Aar; men han skal dog ikke undlade at bemærke, at baade hvad Gjødningsforsyning og Koemarkens Behandling angaaer, har denne mindre Gaard havt en væsentlig Støtte i den nærliggende Hovedgaard. Skulde han have mærket Tilbagegang i nogen enkelt Retning, da er det i, at det er vanskeligt at faae Kløveren til at lykkes hvert 4de Aar, men denne Ulempe vil dog let kunne afhjælpes.

Han indrømmer, at vort Klima frembyder store Hindringer for en udbredt Rodfrugtdyrkning, og at det let kommer til at skorte paa Tid og Haandkraft til den. Han har dog paa sin Hovedgaards 800 Tdr. Land naaet at dyrke de 40 med Rodfrugter, og disse betale sig bedre end nogen anden Afgrøde her i Landet; han har f. Ex. kunnet kjøbe Koerne af sig selv med 3 $\frac{1}{2}$ pr. Td. og endda havt Gjødnngen frit.

Brakken har han navnlig benyttet til Grønsfoder, uden at mærke Ulempe deraf, naar Jorden forud var ren; og denne Benyttelse falder særdeles belejlig, nemlig paa en Tid af Aaret, da Græsset ofte er meget knapt.

Profesør Frederiksen meddeler, at hans Fader i over 30 Aar har brugt Brakken til Grønsfoder uden at have sporet nogen Ulempe deraf. Den Retning, Wilson har antydet for vort Agerbrug, vil dog vist vise sig at være den rette, hvorom vi bestyrkes ved at see hen til den Udvikling, der i de senere Aar har gjort sig gjældende i mange Jordbrug. Vi ville sikkert saaledes gaa over til Bejeldrift og Fedning, og Klimaet vil ikke forhindre os deri, hvorom Erfaringerne fra Rjøbenhavns Omegn tydeligt vidne, thi Bejeldrift er allerede almindelig her;

ligesaa kan ogsaa herfra hentes Vidnesbyrd for, at Banskellighederne ved en ubstrakt Rodfrugtdyrkning temmelig let overvindes. Spørgsmaalet vil væsentlig afhænge af, om vi kunne febe med Fordel, og dette vil igjen bestemmes af de kommende Priser; men ved en almindelig Betragtning af de Forhold, der indvirke herpaa, og af Danmarks særlige Betingelser for Fedning, maa det vist siges, at den med Fordel vil kunne drives her i Landet, naar dertil egnede Kvægracer bleve udviklede. Sluttelig optaster han det Spørgsmaal, om ikke ogsaa Rødsaaaning vil være et nyttigt Middel til at gjøre den rene Brat undværlig.

Statsr. Tesdorpf gjør opmærksom paa, at ogsaa han i sit Foredrag har fremhævet det Onskelige i at begrænde Brakken, og at naar han her har vejet Spørgsmaalet ligeoverfor Prof. Wilson, da har han ikke kunnet see hen til en enkelt særlig begunstiget Egn, som den omkring Kjøbenhavn, men har maattet kaste Blikket udover Landet i det Hele taget, og her kan det da ikke i sin Almindelighed siges, at Brakken endnu med Fordel kan undværes. Skridt for Skridt maa der arbejdes derhen ad, men først maa de Forbedringer, der danne Brakaffælsens Forudsætninger, gennemføres og rodfæstes. Jo bedre Gjødningskraft, jo bedre og dybere Bearbejdning, desto mere lader Brakken sig indskrænke, hvorom der foreligge Vidnesbyrd fra flere Egne af Landet, ligesom ogsaa fra enkelte af hans egne Gaarde; men naar der sees hen til Landets Forhold i Almindelighed, og de klimatiske Forhold tillige tages i Betragtning, da troer han, at endnu i en lang Række ville hverken de større eller mindre Gaarde med Fordel kunne undvære at brakte en større eller mindre Del af den dertil henlagte Jord; thi Fordelen skal vel at mærke ikke beregnes efter et enkelt Aar, men det sammenlignede Regnskab omhyggelig opgjøres for hele Rotationen, da Brakkens Indflydelse er stor paa alle de følgende Afgrøder. Den nævnte Erfaring fra et lille Agerbrug efter Norfolkersystemet viser ikke Muligheden af dette Gennemførelse for Danmarks Bedkommende, thi det er sandsynligt, at det kun er muligt, fordi det støtter sig til og tildels bæres af et større Agerbrug, idet det modtager en betydelig Heste- og Gjødningskraft fra dette.

Han behøver vel næppe at sige, at ogsaa han betragter en kraftig Rodfrugtdyrkning som et væsentligt Middel til det danske Agerbrugs Fremskridt, da den hører til de Afgrøder, som, anvendte paa rette Maade, betale sig allerbedst. Fodermarken paa Surupgaard, der benyttes til $\frac{1}{2}$ Urter, $\frac{1}{4}$ Bønner og lidt Blandsæd samt $\frac{1}{4}$ Roer, har i Gjennemsnit af de sidste 10 Aar

givet 9¹/₂ Fold Erter, der, naar Salmen medregnes, kan sættes til 7587 *R* Høværbi, 21 Fold Blandsæd eller 9829 *R* Høv., 11¹/₅ Fold Bønner eller 9691 *R* Høv. og 199 Tdr. Køer eller 10235 *R* Høv., alt pr. Td. Land; sjøndt Køerne, paa Grund af, at en tidligere Forvalter var en afgjort Fjende af dem, i en Del Aar ikke vare heldige, have de altsaa dog givet det største Udbytte, og den større Mængde Arbejde, de have fordret, er væsentlig blevet opvejet af den højere Kultur, hvori Jorden kom ved deres Dyrkning.

Han tvivler paa, at vi i de nærmest kommende Tider ville blive stærkt henviste til Fodning; Malkesoen vil sikkert endnu i en Række af Aar vedblive at have Forrangen for Fodestuden; thi vore Mejerier staa fuldkommen lige med de gode engelske og hollandske Mejerier, ligesom ogsaa vore Køer, om end mindre end disse Landes, fuldkommen kunne hævde deres Plads ligeoverfor disse Landes gode Malteracer, naar der sees hen til det mindre Kvantum Foder, hvormed vore Køer nøjes. Medens vi derfor kunne underbyde Engländerne med vore Mejeriprodukter, er det vanskeligt at sige, om vi kunne tilvejebringe Fodekvæg, der med Fordel kan konkurrere med deres, naar der sees hen til alle de Vanskeligheder og Bekostninger, der knytte sig til en saa lang og ofte besværlig Transport af levende Kreaturer og tillige til det vanskelige for os i at holde stærkt trivelige Foderacer.

Konferentsraad David gjør opmærksom paa, at naar Spørgsmaalet er Korn= kontra Kjødproduktionen, da maa der tages Hensyn til de store Fluktuationer, som Kornpriserne ere underkastede; i Aarene 1857—59 kostede saaledes Hveden 7 Rd. 5 β til 7 Rd. 72 β ; 1860 kostede den 8 Rd. 92 β , 1861 10 Rd. 21 β , 1862 7 Rd. 77 β , 1863 6 Rd. 45 β , 1864 5 Rd. 72 β , 1865 8 Rd. 42 β , 1866 10 Rd. 16¹/₂ β og 1867 12 Rd. 58 β ; altsaa er Hveden i 2 Aar steget over 100 pCt. En saadan Fluktuation som ovenstaaende har paa ingen Maade funden Sted i Kjødpriserne. Det er ogsaa naturligt, at Kornpriserne maa fluktuere stærkere end Priserne paa de andre Produkter, thi Aargangens Frugtbarhed og Høstens Udfald faae nødvendigvis størst Indflydelse paa Kornpriserne. Ganste vist kan der ved de nye Jernvejsanlæg i det indre Europa s. Gr. i Østerrig og Ungarn ventes større Kjødmasser sendte til Markederne, men deraf kan ikke slutes til Priserne i Dalen; thi Kjødforbruget er nu overordentlig ringe i Europa, og med Undtagelse af England maasse intetsteds større end her i Landet, men det vil sikkert stige, efterhaanden som Kjødet bliver lettere tilgængeligt.

Statsr. Tesdorpf. I Almindelighed fluktuere Priserne paa Korn mere end paa dyriffe Produkter, og det er rigtigt at tage Hensyn dertil, men det er ogsaa derfor, at han i sine Sammenstillinger har brugt et stort Antal Aar, thi ved at bruge store Gjennemsnit vil Fejlen væsentlig ophæves. I Europas korntrætte Lande er Produktionen snarere i Afstagen end i Tilstagen, og det er kun ved at see hen til Kornudførslerne fra de nye jomfruelige Lande, at vi kunne vente en nogenlunde tilstrækkelig Kornforsyning af de europæiske Markeder. Ogsaa her i Danmark have vi i de sidste 5 Aar dyrket mindre Hvede end i de foregaaende 5 Aar; denne Hvedetræthed er almindelig i mange af Europas Lande, og derfor er der ingen Rimelighed for, at Hvedens Gjennemsnitspris vil falde saa lavt, som den har staaet tidligere.

I Smørproduktionen have vi ikke saa mange Konkurrenter; vort tempererede Klima med en Sommervarme af 14° er gunstigt for Mejeridriften, hvorimod denne er vanskelig for de sydligere Lande med deres $18-20^{\circ}$ s Sommervarme; derimod ville de have lettere ved at slaa ind paa Fedning. Hvorledes Kjøbpriserne i den nærmeste Fremtid ville stille sig er vanskeligt at bedømme. Vi finde nu Kvæg ligesaa Ladix til de russiske Stepper paa de engelske Markeder, og Kjøbpriserne ere derfor ogsaa underkastede stor Fluktuation; 1865 kostede bedste Bedeljød saaledes i London 9 d, 1866 11 d og 1867 kun 6—7 d. Hvorvidt Kjøbforbruget vil holde Skridt med Kjøbproduktionen er vanskeligt at sige, og vi maa husse paa, at Forbruget ej blot beroer paa Lysten, men ogsaa paa Tønen til at kunne betale for det, og den er endnu i de fleste Lande temmelig begrænset. Naar der saa endelig sees hen til, at høje Priser lokke store Kjøbmasser paa Markedet fra nye Lande, og at saaledes f. Ex. Sydamerika er begyndt at deltage i vor Kjøbforsyning, saa bør vi, der have et saa fortrinligt Husdyrprodukt som vort Smør, være varsomme med paa dets Bekostning at udvide Kjøbproduktionen; hvorimod vi med Kraft bør søge Smørproduktionen fremmet.

Konferentsr. David. Ganske vist har det besaaede Hvedeareal i 1866 været over 20,000 Tdr. Land mindre end i 1861, men Grunden hertil maa sikkert ikke søges i en Hvedetræthed hos Jorden, men i de lave Hvedepriser 1862, 63 og 64, der opfordrede til at afløse en Del af Hvedeudsæden med den værdifuldere Rapsplante, og derfor finde vi ogsaa i 1866 over 15000 Tdr. Land mere besaaet med Raps end i 1861.

Prof. Frederiksen. Man vil ofte finde, at høje Kornpriser ledsages af lave Kjøbpriser, thi mange afhænde deres

Kvæg for at dyrke mere Hvede og mindre Græs, og Kvægmarkebet faaer da for rigelig Tilførsel. Dette vil imidlertid kun være af forbigaaende Natur, og han hører til dem, der tro, at Kjødefterspørgslen vil stige, thi Arbejdslønnen er i Stigning, og den dermed følgende større Velhavenhed fordrer mere Kjød.

Kand. Segelcke. Brakken er i England først succesfuld bleven afløst, ofte efter haarde Kampe; og ogsaa der blev Klimats Ulighed i de enkelte Provindser gjort gjældende som en tilstrækkelig Grund til ikke at overføre de vundne Erfaringer fra en Egn til en anden. Efterhaanden har dog Norfolkshyemmet, om end med visse Modifikationer, bredt sig ud over de fleste Egne, og det maa derfor ej undre, om Wilson, der havde været Vidne til den Modstand, som man, henpegede paa Klimats Ulighed, viste Brakkens Afskaffelse, og til hvorledes nu denne Modstand albeles er forstummet, hellerikke har troet at burde tillægge vore klimatiske Forhold nogen uovervindelig Hindring i saa Henseende. Naar der da tillige sees hen til de ikke saa Exempler, der findes paa Brakkens Afskaffelse her i Landet, ej blot omkring Kjøbenhavn, men ogsaa under helt ordinære Forhold f. Ex. i Sjælland, saa troer han, at man maa være varsom med at tillægge Klimaet for megen Betydning i saa Henseende.

Prof. Prosch takker Etatsr. Tesdorpf for den Naade, hvorpaa han ikke blot har talt Agerbrugets Sag, men særlig fordi han saa bestemt har hævdet den eneste forsvarlige Mening, hvori vor Husdyravl kan ledes. Det Kvæg, vi sende til England, er kun 2den Klasse Kvæg, og det er netop i den Kvægklasse, at den allerførste Konkurrence kan ventes, thi et Lands Husdyrhold behøver ikke at være naaet vidt for at producere 2den Klasse Kvæg. Je Og til at producere 1ste Klasse Kjød med Fordel, eller med andre Ord til at faae Fedningsstammer uddannede, der ville stille os paa samme gunstige Fod i Fedesagen, som vor vel udviklede Mejeridrift allerede nu tilbyder os til Smørproduktionen, vil der behøves hundrede Aar.

Etatsr. Tesdorpf. Naar der henvises til Jordbrug uden Brak her i Landet, da kan han ikke tage disse Exempler for gyldige, thi de have endnu ikke i Reglen bestaaet deres Prøve gjennem en tilstrækkelig lang Tid, og han veed, at mange Steder, hvor man gjennem et længere Tidrum har drevet sin Gaard uden Brak, der er man efter Regnskabets Opgjørelse atter vendt tilbage til den. Det er ubestrideligt, at de klimatiske Forhold have meget stor Betydning; ingen føler dette bedre end Landmændene, der ofte have haarde Kampe og lide store Tab paa Grund af uheldigt Vejrlig, for sildigt Foraar, for kold og vaad Sommer, for tidligt Efteraar, for haard Vinterfulde. Det er

netop vor tidlige Vinterfrost, der mest vansteliggjør Rodfrugt-
dyrningen i stor Stil og Brakkens Afstæffelse, og som næsten
gjør det umuligt at anvise Vintersæden et godt og produktivt
Sted, naar vi ikke have Brakken. Vintersæden faaer da ofte
ikke Kraft inden Vinterens Komme, og dette vil mærkes alvor-
ligt paa næste Aars Vintersædsudbytte. Han har saaledes selv
en mindre Ejendom i Kjøbenhavns Nærhed, og begunstiget af
alle Fordele, navnlig en overordentlig rigelig Gjødningsfor-
synning, som Veligheden fører med sig, har det dog trods al
Anstrængelse ikke været muligt at hæve Udbyttet af Vintersæden,
der her ikke faaes i Brakmark, saa tilfredsstillende som paa
Durupgaard.

Hofjægerm. Vech mener, at ved Norfolksystemet faaer Hveden
en meget god Plads efter Kløveren.

Statsr. Tesdorpf: ja, begunstiget af Norfolkts milde Jord
og Klima kan det gaa, men næppe her; her kan den ej udbære
om end kun en silbig Sommerbrak.

Prof. Frederiksen refererer en Udtalelse af Leonce de
Lavergne, der undrede sig over Danmarks ufordelagtige Brak-
driftssystem, indtil han hørte, at vore Jorder for en væsentlig
Del vare stærke Lerjorder, da forstod og billigede han det.

Statsr. Tesdorpf er netop af den modsatte Mening, og
vilde snarere være tilbøjelig til at bruge kort Brak paa de stærke
Jorder, naar de først vare i god Kultur, end paa de lette. Han
minde, at en dygtig fransk Nationaløkonom har sagt, at en for-
hurtig Afstæffelse af Brakken har kostet Frankrig Millioner.